Súd:	Krajský súd Bratislava
Spisová značka:	5Co/41/2022
Identifikačné číslo súdneho spisu:	1111229555
Dátum vydania rozhodnutia:	16. 04. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ:	JUDr Janka Richterová
ECLI:	ECLI:SK:KSBA:2024:1111229555.2

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Bratislave v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Richterovej a sudcov JUDr. Juraja Považana a JUDr. Milana Chalupku v spore žalobkyne: A. K., N.. XX.XX.XXXX, A. A., V. Ú.. XX, Š. Y. V. T., zastúpenej JUDr. Petrom Pandym, advokátom so sídlom v Kráľovskom Chlmci, L. Kossutha č. 99, proti žalovanej: Slovenská republika, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom v Bratislave, Račianska č. 71, o náhradu škody, na odvolanie žalovaného proti rozsudku Okresného súdu Bratislava I zo dňa 28. septembra 2021 č. k. 11C/143/2011-289, takto

r o z h o d o l :

Odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej vyhovujúcej časti m e n í tak, že žalovaný je povinný z a p l a t i ť žalobkyni náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 4.500 €, do troch dní od právoplatnosti rozsudku a vo zvyšnej vyhovujúcej časti žalobu z a m i e t a .

Žalobkyni p r i z n á v a náhradu trov prvoinštančného i odvolacieho konania v rozsahu 100 % z priznaného plnenia.

o d ô v o d n e n i e :

1. Napadnutým rozsudkom (v poradí druhým) súd prvej inštancie podľa § 1, 4 ods. 1, § 5 ods. 1 § 22 ods. 1, 3, čl. 36 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd, § 46 ods. 3 ústavy uložil žalovanému povinnosť nahradiť žalobkyni v súvislosti s jej väzobným trestným stíhaním podľa § 187a ods. 1, 3 písm. c) Tr. zák. (tr. čin nedovolenej výroby a držania jadrových materiálov), ktoré skončilo zastavením lebo skutok nebol trestným činom (§ 188 ods. 1 písm. c), § 172 ods. 1, písm. b) Tr. por.), nemajetkovú ujmu vo výške 18.000 €. Vo zvyšku žalobu v časti nemajetkovej ujmy (uplatnená vo výške 200.222 €) zamietol. V časti 14.937,27 € (ušlá mzda 11.671.87 €, cestovné 1.9964 €, trovy obhajoby 1.327,76 € s príslušenstvom) konanie pre čiastočné späťvzatie žaloby zastavil. Žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov konania.

2. V odôvodnení uviedol, že v spore je potrebné aplikovať zák. č. 58/1969 Zb., keď k vzneseniu obvinenia žalobkyne a výkonu väzby od 19.4.1995 do 19.4.1997 došlo za účinnosti tohto zákona. Vychádzajúc zo záväzného záveru odvolacieho súdu, že v spore nemožno aplikovať ustanovenie § 23 (uznesenie zo dňa 27.04.2017 č. k. 5Co/411/13-114), pri tvrdení žalobkyne, že titulom je nezákonné uznesenie o väzbe a nezákonné uznesenie o vznesení obvinenia, posúdil nárok žalobkyne z titulu nezákonného uznesenia o vznesení obvinenia a žalobu zo dňa 19.10.2009 považoval za podanú v priebehu plynutia trojročnej premlčacej doby, počítanej odo dňa nasledujúceho po právoplatnosti uznesenia o zastavení trestného stíhania, s prepočítaním šesťmesačnej lehoty na predbežné prerokovanie nároku (16.11.2010). K rozšíreniu žaloby v časti nemajetkovej ujmy (nad 33.193,92 €) došlo až 03.10.2012, v rozšírenej časti bol nárok na náhradu nemajetkovej ujmy premlčaný. Úroky z omeškania nepriznal, keď rozhodnutie súdu má konštitutívny charakter a žalovaná sa do omeškania nedostala.

3. Základ nároku považoval za daný s ohľadom na judikatúru súdov (II. ÚS 754/2016), keď i v zmysle záverov dovolacieho súdu v spore sp. zn 6Cdo/152/18 bez ohľadu na skutočnosť, či nezákonné uznesenie o vznesení obvinenia bolo vydané za účinnosti zák. č. 58/1969 Zb. alebo zák. č. 514/2003 Z.z., trestne stíhanému vzniká právo na náhradu nemajetkovej ujmy podľa čl. 46 ods. 3 ústavy, resp. čl. 36 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd s podporou čl. 5 ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd. Uplatnenú nemajetkovú ujmu za obdobie väzby v nepremlčanej výške 33.193,62 € posúdil za neprimerane vysokú. Nestotožnil sa však s námietkou žalovanej, že s ohľadom na zák. č. 215/06 Z.z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi táto by nemala byť priznaná v sume vyššej než 4.500 €, keď v roku 1997 minimálna mzda predstavovala 90 €. Súd dospel k záveru, že limitácia výšky škody, zavedená až novelou zák. č. 514/03 Z.z., účinnou od 01.01.2013 (zák. č. 412/2012 Z.z.), preto túto limitáciou nemožno aplikovať na prípady, keď nezákonné rozhodnutie bolo vydané ešte pred jej účinnosťou. S ohľadom na závažnosť trestného činu, pre ktorého sa viedlo trestné i väzobné stíhanie s trestnou sadzbou 8 až 15 rokov odňatia slobody a v súvislosti s dvojročným väzobným stíhaním a jeho dopadmi na žalobkyňu za primeranú náhradu považoval za náhradu vo výške 750 € za každý mesiac väzby, obdobne s rozhodnutím ústavného súdu (III ÚS 754/16), v ktorom sa akceptovalo odškodnenie 1.000 € mesačne.

3. Proti tomuto rozsudku, v jeho vyhovujúcej časti, podal včas odvolanie žalovaný. Vytkol súdu, že závery, na základe ktorých si ustálil ako právny titul nároku žalobkyne práve uznesenie o vznesení obvinenia sú v nezrozumiteľnej a nešpecifikovanej kombinácii s rozhodnutím o väzbe, v dôsledku čoho je napadnutý rozsudok zmätočný, nepreskúmateľný a riadne neodôvodnený. Žalobkyňa totiž sama opätovne označila za titul, z ktorého odvodzuje nárok na náhradu škody rozhodnutie o väzbe, a nie uznesenie o vznesení obvinenia. Odvolací súd v zrušujúcom uznesení ponechal na úvahe súdu prvej inštancie, ktoré rozhodnutie je potrebné považovať za nezákonné. Napadnutý rozsudok je v tomto kontexte prekvapivým, v dôsledku čoho došlo k porušeniu práva na spravodlivý súdny proces. Nie je možné vo vzťahu k príčinnej súvislosti jednu škodovú položku viazať na dva právne tituly vzniku takto deklarovanej škody. Súd musí rešpektovať predmet konania vymedzený žalobným návrhom a nemôže priznať nárok z iného skutkového nároku, než aký bol v žalobe vymedzený. Súd skombinoval dva právne tituly a z jeho odôvodnenia nevyplýva, ktorý titul je podľa názoru súdu prvej inštancie dôvodom vzniku nemajetkovej ujmy priznanej žalobkyne. V dôsledku nesprávneho posúdenia titulu, z ktorého sa odvodzuje skôr uplatnený nárok, potom súd nesprávne vyhodnotil i uplatnenú námietku premlčania, keď nesprávne aplikoval § 22 ods. 1, namiesto § 23 zák. č. 58/1969 Zb. Nesúhlasil ani s rozsahom priznanej nemajetkovej ujmy, keď v čase ukončenia zásahu v podobe väzby päťdesiatnásobok minimálnej mzdy predstavoval sumu 4.500 €. Súd sa odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe v otázke limitácie nemajetkovej ujmy i s ohľadom na odškodňovanie podľa zák. č. 215/2006 Z.z. Aj podľa ESĽP finančná náhrada by nemala byť neprimeraná iným finančným kompenzáciám, napr. výške náhrady za utrpenie a bolesť. Na uvedenej judikatúre súdov nič nezmenil ani zák. č. 514/03 Z.z. ani zák. č. 412/12 Z.z. Napokon súd ani dostatočne neodôvodnil existenciu kauzálneho nexu medzi nezákonným rozhodnutím a tvrdenou ujmou.

4. Žalobkyňa sa k odvolaniu nevyjadrila.

5. Odvolací súd prejednal odvolanie žalovanej v rozsahu a z dôvodov v ňom vymedzených (§ 379 a § 380 ods. 1 CSP) a dospel k záveru, že je opodstatnené, avšak len v otázke výšky nemajetkovej ujmy..

6. Zo skutkového stavu zisteného súdom prvej inštancie vyplýva, že žalobkyňa ako cudzia štátna príslušníčka (MR) bola obvinená zo spáchania závažného trestného činu spolupáchateľstvom podľa § 187a ods. 1, 3 písm. c) Tr. zák. (tr. čin nedovolenej výroby a držania jadrových materiálov), kde hrozila vysoká trestná sadzba trestu odňatia slobody. V súvislosti s týmto trestným stíhaním bola vo väzbe v rokoch 1995 až 1997 v trvaní 24 mesiacov. Po právoplatnom skončení trestného stíhania z dôvodu, že skutok nebol trestným činom (uznesenie KS KE č. k. 3T 34/02-1740 zo dňa 29.5.2003 v spojení s uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3To 104/20005, dňa 16.05.2007) v novembri 2007 požiadala žalovaného o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody z dôvodu nezákonného rozhodnutia o väzbe a následne dňa 10.09.2009 podala vo veci žalobu na základe toho istého titulu. V priebehu konania pred súdom prvej inštancie, po vznesení námietky premlčania žalovanou, nepochybne pre rozdielnu premlčaciu dobu v ustanovení § 22 a § 23 zák. č. 58/1969 Zb. uviedla, že titulom je nezákonné rozhodnutie o vznesení obvinenia. Po zrušení prvého zamietajúceho rozsudku súdu prvej inštancie sa vyjadrila, že nemajetkovú ujmu uplatňuje za obdobie väzby.

7. Odvolací súd plne zotrváva na záveroch v zrušujúcom uznesením zo dňa 28. apríla 2017 č.k. 5Co/411/13-114 o tom, že v spore je potrebné aplikovať trojročnú premlčaciu dobu, počítanú odo dňa nasledujúceho po právoplatnom skončení trestného stíhania, v dôsledku čoho žaloba v časti nemajetkovej ujmy v pôvodnej výške bola podaná včas. Uvedený záver odvolacieho súdu plne korešponduje právnej vete v R 36/2020, podľa ktorej premlčanie práva na náhradu nemajetkovej ujmy za rozhodnutie o väzbe, ktorá bola spôsobená poškodenému za účinnosti zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom nemôže byť posudzované podľa § 23 tohto zákona, ale ho treba posudzovať podľa príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka. Podľa názoru odvolacieho súdu je celkom nelogické a s ohľadom na princíp právnej istoty aj celkom neudržateľné, aby po predĺžení premlčacej doby pri náhrade škody a vydaní bezdôvodného obohatenia z jedného roka na dobu dvoch rokov v Občianskom zákonníku, s účinnosťou ešte od 1. 4. 1984 (zák. č. 131/1982 Zb.), náhrada škody podľa lex specialis by sa výlučne pri odškodňovaní väzby a trestu mala naďalej odškodňovať podľa pôvodnej jednoročnej premlčacej doby, platnej v čase jeho prijatia. Súd prvej inštancie tak v súlade so záväzným záverom odvolacieho súdu právo na náhradu nemajetkovej ujmy v pôvodnej výške nepovažoval za premlčaný.

8. Súd prvej inštancie s ohľadom na záver odvolacieho súdu o včasnom podaní žaloby za nezákonné rozhodnutie považoval uznesenie o vznesení obvinenia, nie rozhodnutie o väzbe.

9. Podľa názoru odvolacieho súdu odškodňovanie v súvislosti s trestným stíhaním je špecifické, bez dostatočnej úpravy zákonodarcom, o čom svedčí i rozsiahla judikatúra všeobecných súdov i ústavného súdu.

10. V rámci trestného stíhania môže dôjsť tiež k väzobnému stíhaniu. V zmysle judikatúry je pre posúdenie zákonnosti uznesenia o začatí trestného stíhania a uznesenia o vznesení obvinenia rozhodujúci výsledok trestného stíhania (napr. R 35/91, R 70/94), pričom ich zrušenie sa nevyžaduje (§ 4). Ten, proti ktorému sa viedlo trestné stíhanie, ktoré bolo zastavené alebo pokiaľ bol obžalovaný spod obžaloby oslobodený (skutok sa nestal, skutok nie je trestným činom, skutok nespáchal obvinený/obžalovaný), pokiaľ bol stíhaný i väzobne, má potom možnosť označiť za nezákonné obe tieto rozhodnutia alebo len niektoré z nich. Ak bolo nezákonným uznesenie o začatí trestného stíhania a uznesenie o vznesení obvinenia, potom bolo tiež nezákonné rozhodnutie o väzbe (jeho existencia je od ich vydania priamo závislá) a všetky ďalšie rozhodnutia vydané v priebehu trestného stíhania. Pri aplikácii zák. č. 58/1969 Zb. nárok na náhradu nemajetkovej ujmy patrí poškodenému nielen z titulu rozhodnutia o väzbe podľa čl. 5 dohovoru, ale aj z titulu nezákonného uznesenia o začatí trestného stíhania/uznesenia o vznesení obvinenia, ako uzavrel dovolací súd v R 19/2022, a to podľa čl. 46 ods. 3 ústavy a čl. 36 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd. Možno potom akceptovať, keď žalobkyňa uvádzala ako titul, z ktorého vyvodzuje škodu - nemajetkovú ujmu, rozhodnutie o väzbe i rozhodnutie o začatí trestného stíhania/vznesení obvinenia (akceptované tiež napr. v spore sp. zn. 6 Cdo 75/17). Žalovaná potom mala možnosť pred súdom prvej inštancie argumentovať vo vzťahu k obom týmto rozhodnutiam a využiť všetky účinné prostriedky procesnej obrany (§ 149 CSP). Postupom súdu, ktorý za tejto situácie považoval za nezákonné rozhodnutie uznesenie o začatí trestného stíhania/o vznesení obvinenia, preto nemohlo dôjsť k porušeniu práva žalovanej na spravodlivý proces, ako v odvolaní nedôvodne argumentuje žalovaná. Bez ohľadu na skutočnosť, či súd považoval za nezákonné rozhodnutie uznesenie o začatí trestného stíhania alebo rozhodnutie o väzbe, súd prvej inštancie sa vyporiadal so všetkou žalovanou prednášanou argumentáciou a svoje závery i dostatočne odôvodnil.

11. Súd prvej inštancie preto dospel k správnemu záveru o existencii nezákonného rozhodnutia i o vzniku nemajetkovej ujmy u poškodenej, inak žalovanou ani nepopretou (s výnimkou škody na zdraví). U každého by dlhoročné trestné stíhanie, trvajúce od r. 1995 do r. 2007 i bez väzobného stíhania predstavovalo zásah do súkromia stíhaného s negatívnym dopadom na jeho rodinný život, na spoločenské a pracovné uplatnenie, ale aj na psychické zdravie a pri väzbe v trvaní 24 mesiacov i na fyzické zdravie. K tejto nemajetkovej ujme by bez trestného a väzobného stíhania nesporne nedošlo (kauzálny nexus). Súd prvej inštancie preto správne uzavrel, že sú splnené všetky predpoklady objektívnej zodpovednosti štátu za činnosť jej orgánov a vznik práva na náhradu nemajetkovej ujmy.

12. Odvolací súd však považoval rozhodnutie súdu prvej inštancie nesprávne čo do rozsahu priznanej nemajetkovej ujmy.

13. V rozpore s ustálenou judikatúrou, na ktorú v odvolaní poukazovala žalovaná, súd prvej inštancie pri ustálení výšky nemajetkovej ujmy neprihliadol na limity, obsiahnuté v ustanovení § 17 ods. 4 zák. č. 514/2003 Z.z., ktorý síce v spore neaplikoval, pretože k trestnému stíhaniu došlo ešte pred účinnosťou tohto zákona, avšak uvedené limity zákonodarca zaviedol práve s ohľadom na súdnu prax, či už najvyšších súdnych autorít v rámci Slovenska ale i ESĽP. Náhradu nemajetkovej ujmy nemožno priznávať vo výške, v ktorej by dochádzalo k bezdôvodnému obohateniu na strane poškodeného. Ako správne tvrdila žalovaná už v rámci ustálenej judikatúry súdy zohľadňujú odškodňovanie osôb poškodených násilnými trestnými činmi podľa zák. č. 215/2006 Z.z., ktorý postup je celkom opodstatnený vzhľadom na závažnosť zásahov, ktoré poškodení takýmto spôsobom utrpia.

14. Za tohto stavu odvolací súd nemajetkovú ujmu určenú súdom prvej inštancie za obdobie väzby (podľa tvrdenia žalobkyne) vo výške 18.000 € (750 € za každý mesiac) považoval za neprimerane vysokú, preto v napadnutej vyhovujúcej časti rozsudok zmenil, priznal nemajetkovú ujmu 4.500 € a vo zvyšnej časti žalobu zamietol (rozdiel medzi 18.000 € a 4.500 €, § 388 CSP).

15. Priznaná nemajetková ujma i v súvislosti s obmedzením žalobkyne na osobnej slobode zodpovedá maximálnej výške odškodnenia obetí násilných trestných činov, t.j. vo päťdesiatnásobku minimálnej mzdy v čase prepustenia žalobkyne z väzby (r. 1997), keď zákonodarca neupravil okamih rozhodný pre posúdenie limitácie (začiatok alebo záver trestného stíhania, stav v čase rozhodovania súdu alebo iný okamih). Odvolací súd preto vychádzal z tvrdení žalobkyne, že nemajetková ujma je uplatnená za obdobie väzby. Odvolací súd prihliadol na skutočnosť, že skutok, pre ktorý sa viedlo trestné stíhanie, sa stal, avšak tento nebol trestným činom, pretože jadro kontajnera (vloženého do zváračského agregátu) tvorené ochudobneným uránom (prevážané z Ukrajiny cez Slovensko do Maďarska) nebolo možné podľa vyhl. č. 100/1989 Zb. považovať za jadrový materiál vzhľadom na jeho množstvo menšie, než 2.000 kg. Žalobkyňa pritom podľa ostatných obžalovaných a záznamov z odpočúvaných telefonátov počas niekoľkých dní mala organizačne zabezpečovať prevoz materiálu zo Slovenska (letisko Poprad) do Maďarska (uznesenie KS KE č. k. 3T 34/02-1740 zo dňa 29.5.2003 v spojení s uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3To 104/20005 zo dňa 16.05.2007).

16. V odvolacom konaní i v konaní pred prvou inštanciou žalobkyňa dosiahla úspech v rozsahu priznaného plnenia, ktoré záviselo od úvahy súdu, preto z priznanej sumy jej odvolací súd priznal náhradu trov konania v plnom rozsahu (§ 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 CSP).

17. Rozhodnutie bolo prijaté senátom odvolacieho súdu pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota
plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 CSP).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).